

Tự chủ chiến lược, nâng cao vị thế quốc gia

Nguyễn Trọng Thường

Tạp chí Cộng sản

07:14, ngày 09-11-2025

TCCS - Toàn cầu hóa sâu rộng và cạnh tranh chiến lược gay gắt đang đặt ra những thách thức lớn đối với các quốc gia. Trong bối cảnh đó, tự chủ chiến lược trở thành yêu cầu có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, giúp các nước đứng vững trước biến động, nắm bắt cơ hội phát triển mới, khẳng định tầm vóc và nâng cao vị thế quốc gia trong trật tự thế giới mới.

Bối cảnh đặt ra và vấn đề tự chủ chiến lược

Thế giới đương đại đang chuyển mình mạnh mẽ, nhanh và sâu sắc nhất kể từ sau Chiến tranh lạnh. Cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn diễn ra toàn diện trên mọi lĩnh vực. Toàn cầu hóa bước vào giai đoạn “phân mảnh”, “chọn lọc”, thể hiện qua việc các trung tâm quyền lực kinh tế - chính trị hình thành theo hướng đa cực, đa trung tâm, đa tầng nấc, với sự nổi lên của nhiều chủ thể mới có ảnh hưởng trong khu vực và trên thế giới. Các vấn đề an ninh phi truyền thống, như biến đổi khí hậu, dịch bệnh, di cư, khủng hoảng năng lượng, khan hiếm tài nguyên và đứt gãy chuỗi cung ứng toàn cầu gây ra những thách thức đan xen, phức tạp, tác động đa chiều đến mọi quốc gia, trong đó có Việt Nam.

Những biến động này không chỉ tái định hình trật tự thế giới, mà buộc các quốc gia phải tự trả lời câu hỏi cốt lõi: Làm thế nào để vừa phát triển nhanh, bền vững, vừa bảo vệ được độc lập, chủ quyền, vừa giữ được vị thế trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược ngày càng gay gắt? Câu trả lời nằm ở năng lực *tự chủ chiến lược* -

là khả năng tự định đoạt con đường phát triển, dựa trên lợi ích quốc gia - dân tộc, không để bị phụ thuộc, chi phối từ bất kỳ sức ép hoặc sự áp đặt nào từ bên ngoài.

Trong kỷ nguyên mới, sức mạnh của mỗi quốc gia không chỉ được đo bằng quy mô dân số hay tổng sản phẩm quốc nội, mà còn được thể hiện ở năng lực duy trì tính độc lập trong tư duy, khả năng thích ứng trước biến động của thời cuộc. Đối với Việt Nam, vấn đề tự chủ chiến lược, nâng cao tiềm lực và vị thế quốc gia trong bối cảnh mới có ý nghĩa cốt lõi trong đổi mới tư duy phát triển đất nước, tạo nền tảng phát triển bền vững. “Tự chủ chiến lược được hiểu là sự kết hợp giữa nội lực mạnh mẽ, bản lĩnh chính trị - đối ngoại vững vàng, định vị rõ mình, xác định rõ lộ trình phát triển, nâng cao khả năng thích ứng linh hoạt và năng lực hội nhập quốc tế chủ động, tích cực”⁽¹⁾. Quá trình toàn cầu hóa diễn ra ngày càng sâu rộng, Việt Nam phải củng cố nội lực, nâng cao sức chống chịu và khả năng tự điều chỉnh để vừa hội nhập quốc tế sâu rộng, vừa giữ vững độc lập, tự chủ và bản sắc riêng.

Nhìn lại chặng đường lịch sử, đất nước ta đã trải qua nhiều khó khăn, thử thách nhưng dân tộc Việt Nam chưa bao giờ lùi bước, mà luôn kiên cường vươn lên, dựa vào sức mình để giành lấy thắng lợi. Truyền thống đó chính là nền tảng cho tư duy tự chủ chiến lược của Việt Nam trong bối cảnh mới: *độc lập trong lựa chọn, sáng tạo trong hành động, kiên định về mục tiêu, linh hoạt trong phương thức*. Đất nước đang bước vào giai đoạn phát triển mới, mục tiêu “phấn đấu đến năm 2045 trở thành nước phát triển, thu nhập cao”⁽²⁾ đặt ra yêu cầu nâng cao hơn nữa năng lực tự chủ chiến lược. Độc lập, tự chủ không chỉ là vị thế chính trị, mà phải trở thành năng lực nội sinh, phương thức quản trị quốc gia nhằm phát triển bền vững. Chỉ khi nào mỗi bước đi, mỗi chính sách, mỗi quyết định lớn của đất nước đều xuất phát từ tầm nhìn tự chủ, Việt Nam mới thật sự bước vào giai đoạn phát triển có chiều sâu, có bản lĩnh và vị thế. Do đó, tự chủ chiến lược là mục tiêu cần đạt tới, là quá trình lâu dài và liên tục, đòi hỏi bản lĩnh kiên định, tư duy độc lập, hành động quyết đoán và sự đồng lòng

của toàn xã hội. Đó cũng chính là tinh thần được nêu trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV của Đảng cần được nhận diện, luận giải và phát huy, vì một nước Việt Nam độc lập, tự cường, phát triển và thịnh vượng trong kỷ nguyên mới.

Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vấn đề tự chủ chiến lược

Chủ tịch Hồ Chí Minh là người đặt nền móng cho triết lý độc lập, tự chủ chiến lược của dân tộc ta trong thời đại cách mạng vô sản. Đối với Người, độc lập dân tộc là mục tiêu, nguyên tắc chỉ đạo và phương pháp hành động của toàn bộ tiến trình cách mạng Việt Nam.

Ngay từ những năm đầu bôn ba tìm đường cứu nước, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm nhận ra rằng con đường giành độc lập thật sự cho dân tộc không thể là sự cầu viện, ỷ lại vào bên ngoài, mà phải được thực hiện bằng ý chí tự lực, tự cường của chính dân tộc Việt Nam. Người viết: “Muốn người ta giúp cho, trước hết ta phải tự giúp lấy mình”⁽³⁾. Đó là tư duy khởi nguồn cho chiến lược phát triển mang bản sắc Việt Nam, dựa vào sức mình là chính, biết tranh thủ, kết hợp sức mạnh của thời đại để tạo nên sức mạnh tổng hợp của quốc gia.

Tư tưởng độc lập, tự chủ của Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện nhất quán từ khi Người tiếp cận chủ nghĩa Mác - Lê-nin đến suốt quá trình lãnh đạo cách mạng. Người kể lại: “Lúc đầu, chính là chủ nghĩa yêu nước, chứ không phải cái gì khác, đã dẫn tôi đến với Lênin, đến với Quốc tế thứ ba”⁽⁴⁾. Từ đó Người khẳng định, chỉ có cách mạng vô sản theo con đường Mác - Lê-nin mới giúp Việt Nam giành được độc lập thật sự, tự chủ thật sự. Trong Bản Tuyên ngôn Độc lập, Người đã long trọng tuyên bố: “Nước Việt Nam có quyền hưởng tự do và độc lập, và sự thật đã trở thành một nước tự do, độc lập. Toàn thể dân tộc Việt Nam quyết đem tất cả tinh thần và lực lượng, tính mạng và của cải để giữ vững quyền tự do, độc lập ấy”⁽⁵⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh quan niệm, độc lập không chỉ là độc lập về hình thức chính trị, mà còn phải là độc lập thực

chất - độc lập trong tư duy, đường lối, chính sách và hành động. Trong quan điểm của Người, độc lập và tự chủ là hai phạm trù thống nhất. Độc lập là điều kiện để có tự chủ, còn tự chủ là biểu hiện cụ thể, sống động của độc lập. Người cho rằng: “Nếu nước độc lập mà dân không hưởng hạnh phúc tự do, thì độc lập cũng chẳng có nghĩa lý gì”⁽⁶⁾. Điều đó chứa đựng tư duy phát triển vượt thời đại, độc lập phải gắn liền với phát triển, tự chủ phải đi đôi với nâng cao toàn diện đời sống vật chất, tinh thần của nhân dân.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng: “Một dân tộc không tự lực cánh sinh mà cứ ngồi chờ dân tộc khác giúp đỡ thì không xứng đáng được độc lập”⁽⁷⁾. Theo Người, tự chủ không đồng nghĩa với khép kín, cô lập; ngược lại, đó là điều kiện để chủ động mở cửa, hội nhập trên thế chủ động, bình đẳng, cùng có lợi. Tư duy ấy chính là hạt nhân của tự chủ chiến lược, kết hợp giữa bản lĩnh độc lập và trí tuệ linh hoạt, giữa tự lực dân tộc và sức mạnh thời đại.

Đường lối đối ngoại nhất quán: độc lập, tự chủ, hòa bình, hợp tác và phát triển, chủ động và tích cực hội nhập quốc tế được Đảng ta kế thừa, bổ sung và phát triển trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng. Đường lối “tự chủ chiến lược” của Đảng ta hiện nay tiếp tục kế thừa và phát triển sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh trong điều kiện mới của thời đại số và toàn cầu hóa. Nếu trong thế kỷ XX, tự chủ thể hiện ở chỗ “tự mình đứng lên giành độc lập, thống nhất đất nước”, thì trong thế kỷ XXI, tự chủ chiến lược được hiểu ở tầm cao hơn, đó là năng lực định hình tương lai của dân tộc, làm chủ không chỉ về lãnh thổ mà cả tri thức, công nghệ, không gian phát triển và giá trị văn hóa, tinh thần của dân tộc. “Tự tin, tự chủ, tự lực, tự cường, đó là sức mạnh nội sinh và niềm tự hào dân tộc mà chúng ta phải giữ cho bằng được”⁽⁸⁾ để mở ra hành trình tự chủ chiến lược trong kỷ nguyên phát triển mới.

Qua 40 năm tiên hành công cuộc đổi mới, Đảng ta đã lãnh đạo đất nước giành được những thành tựu to lớn và có ý nghĩa lịch sử, từng bước khẳng định năng lực

tự chủ quốc gia trong mọi lĩnh vực của đời sống chính trị, kinh tế, xã hội, văn hóa và đối ngoại.

Văn kiện Đại hội XIII của Đảng nêu rõ: “Kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại; nêu cao ý chí độc lập, tự chủ, chủ động, tích cực hội nhập và nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế, phát huy tối đa nội lực, tranh thủ ngoại lực, trong đó nguồn lực nội sinh, nhất là nguồn lực con người là quan trọng nhất”⁽⁹⁾. Việt Nam bước vào giai đoạn tự chủ chiến lược toàn diện, vừa dựa vào sức mình, vừa tận dụng sức mạnh thời đại, kiên định độc lập đồng thời với hội nhập quốc tế sâu rộng, toàn diện, hiệu quả, đạt được những thành tựu quan trọng, tạo thế và lực vững chắc để bước vào giai đoạn phát triển nhanh, bền vững và ngày càng khẳng định vị thế quốc gia trên trường quốc tế.

Tự chủ chiến lược, nâng tầm vị thế quốc gia trong kỷ nguyên mới

Tự chủ chiến lược của Việt Nam hiện nay có thể xem xét trên năm trụ cột cơ bản, gắn kết nhau, gồm:

Thứ nhất, tự chủ về chính trị - thể chế. Đây là nền tảng quyết định, phản ánh năng lực độc lập trong tư duy và hành động của Đảng, Nhà nước và hệ thống chính trị. Tự chủ chính trị không chỉ là giữ vững vai trò lãnh đạo, năng lực cầm quyền của Đảng, sự quản lý, điều hành hiệu quả, kiến tạo phát triển của Nhà nước, trong đó có sự vận hành thông suốt của mô hình chính quyền địa phương hai cấp, mà còn là khả năng hoạch định và thực thi đường lối, chính sách phù hợp với lợi ích quốc gia - dân tộc, không bị lệ thuộc từ sức ép bên ngoài.

Thứ hai, tự cường về kinh tế. Kinh tế là trụ cột vật chất của tự chủ chiến lược. Một quốc gia chỉ thật sự tự chủ khi có nền kinh tế đủ sức chống chịu trước biến động, tự bảo đảm nhu cầu thiết yếu, tự điều tiết được chuỗi cung ứng và chủ động tham gia vào chuỗi giá trị toàn cầu. Tự cường kinh tế còn là khả năng độc lập trong quyết sách

phát triển, đa dạng hóa nguồn lực, đa phương hóa quan hệ kinh tế, nâng cao năng lực đổi mới sáng tạo và sức cạnh tranh quốc gia.

Thứ ba, tự tin về văn hóa và con người. Văn hóa và con người Việt Nam chính là “nguồn lực mềm”, sức mạnh nội sinh của quốc gia. Một dân tộc tự tin về giá trị văn hóa sẽ có bản lĩnh độc lập trong tư duy và hành động. Do đó, xây dựng con người Việt Nam hiện đại, nhân văn, sáng tạo, có tinh thần trách nhiệm và khát vọng cống hiến là điều kiện tiên quyết để củng cố năng lực tự chủ chiến lược của đất nước.

Thứ tư, tự lực, tự cường về khoa học - công nghệ. Đây là động lực để Việt Nam nâng tầm năng lực cạnh tranh, quyết định vị thế trong kỷ nguyên số; quyết tâm làm chủ tri thức mới, đẩy mạnh nghiên cứu, đổi mới sáng tạo, phát triển công nghệ lõi, công nghiệp nền tảng, nâng cao nội lực doanh nghiệp trong nước. Chủ động phát triển hạ tầng số, dữ liệu số, trí tuệ nhân tạo và hệ sinh thái khoa học - công nghệ, tạo sức mạnh nội sinh để phát triển bền vững.

Thứ năm, tự lực, tự cường về quốc phòng - an ninh. Đây là điều kiện tiên quyết để Việt Nam giữ vững độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ, phát triển bền vững đất nước. Điều này đòi hỏi xây dựng lực lượng vũ trang cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại; tự chủ về công nghiệp quốc phòng, an ninh; củng cố vững chắc thế trận quốc phòng toàn dân gắn với thế trận an ninh nhân dân; dự báo, ứng phó hiệu quả với các nguy cơ; giữ vững môi trường hòa bình, ổn định để bảo vệ Tổ quốc từ sớm, từ xa.

Năm trụ cột trên gắn kết chặt chẽ, hài hòa, bổ sung cho nhau, tạo nên sức mạnh tổng hợp của năng lực tự chủ chiến lược quốc gia. Trong mối quan hệ biện chứng đó, tự chủ chính trị là nền móng, tự cường kinh tế là trung tâm, tự tin văn hóa là “sức mạnh mềm”, tự lực về khoa học - công nghệ là động lực và quốc phòng - an ninh là “lá chắn” bảo đảm sự bền vững cho tự chủ chiến lược.

Việt Nam chủ trương mở cửa, hội nhập sâu rộng, toàn diện trên cơ sở bảo vệ cao nhất lợi ích quốc gia - dân tộc. Tư duy đó được khẳng định rõ trong đường lối đối ngoại của Đảng: “Việt Nam là bạn, là đối tác tin cậy và là thành viên tích cực, có trách nhiệm trong cộng đồng quốc tế”⁽¹⁰⁾. Như vậy, tự chủ chiến lược chính là cấp độ phát triển cao của độc lập, tự chủ quốc gia, là năng lực tổng hợp phản ánh sức mạnh nội sinh, bản lĩnh chính trị, năng lực quản trị, sáng tạo và giá trị văn hóa của một dân tộc trong quá trình phát triển.

Trong kỷ nguyên phát triển mới, để tăng cường năng lực tự chủ chiến lược, cần chú trọng một số nội dung sau:

Một là, kiên định độc lập, tự chủ gắn với chủ động, tích cực hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng, hiệu quả. Đây là quan điểm mang tính nguyên tắc, xuyên suốt trong đường lối phát triển của Đảng ta. Trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược ngày càng gay gắt, Việt Nam phải giữ vững nguyên tắc độc lập về chiến lược, linh hoạt trong sách lược, không để bị cuốn vào xung đột lợi ích của các nước lớn, đồng thời tranh thủ tối đa mọi cơ hội hợp tác bình đẳng, cùng phát triển.

Hai là, phát triển nền kinh tế độc lập, tự chủ trên nền tảng khoa học - công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số. Cần thúc đẩy ba chuyển đổi chiến lược: (1) Chuyển đổi mô hình tăng trưởng từ chiều rộng sang chiều sâu, lấy năng suất, chất lượng, hiệu quả làm thước đo; (2) Chuyển đổi cơ cấu ngành theo hướng xanh, số, tuần hoàn, tự cường công nghệ; (3) Chuyển đổi nguồn lực từ phụ thuộc vào vốn và lao động giản đơn sang dựa trên tri thức, công nghệ và đổi mới sáng tạo. Cùng với đó, cần hình thành các chuỗi giá trị tự chủ, phát triển doanh nghiệp Việt Nam có khả năng cạnh tranh toàn cầu. Tự chủ về năng lượng, lương thực, tài chính, công nghệ và dữ liệu số phải được xem là nền tảng mới của an ninh quốc gia.

Ba là, xây dựng và phát huy sức mạnh văn hóa, con người Việt Nam, tạo nền tảng tinh thần vững chắc cho tự chủ chiến lược. Đặt trọng tâm vào xây dựng con người Việt Nam hiện đại - nhân văn - sáng tạo - trách nhiệm, có năng lực làm chủ tri thức mới, công nghệ mới, thượng tôn pháp luật và có trách nhiệm với cộng đồng. Phát huy bản sắc văn hóa dân tộc trong hội nhập, xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa, hệ giá trị gia đình và chuẩn mực con người Việt Nam thời đại mới.

Bốn là, tiếp tục hoàn thiện thể chế, nâng cao năng lực lãnh đạo, cầm quyền của Đảng và hiệu lực, hiệu quả quản lý, quản trị của Nhà nước. Tự chủ chiến lược chỉ thực sự được khẳng định, phát huy khi được thể chế hóa thành hệ thống pháp luật, chính sách và cơ chế vận hành đồng bộ, minh bạch, hiệu quả của bộ máy hệ thống chính trị. Đẩy mạnh phân cấp, phân quyền gắn với trách nhiệm giải trình và kiểm soát quyền lực. Xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, nhất là đội ngũ cán bộ cấp chiến lược, có phẩm chất đạo đức, năng lực, thực sự chuyên nghiệp, liêm chính, thực hiện nghiêm trách nhiệm và đạo đức công vụ, hết lòng phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Hiện đại hóa nền hành chính, nâng cao năng lực dự báo, hoạch định và thực thi chính sách. Bộ máy lãnh đạo, quản lý được tinh gọn, hiệu quả, minh bạch là điều kiện quan trọng bảo đảm tự chủ chiến lược của quốc gia.

Năm là, tăng cường tiềm lực quốc phòng - an ninh, chủ động bảo vệ Tổ quốc từ sớm, từ xa. Trong bối cảnh cạnh tranh nước lớn và các nguy cơ an ninh phi truyền thống gia tăng, cần phát triển nền quốc phòng toàn dân và an ninh nhân dân vững mạnh, xây dựng thế trận lòng dân vững chắc, kết hợp chặt chẽ giữa an ninh truyền thống và an ninh phi truyền thống, nhất là an ninh mạng, an ninh năng lượng, an ninh kinh tế. Tự chủ chiến lược trong quốc phòng - an ninh không chỉ là khả năng tự bảo vệ lãnh thổ, mà còn là năng lực chủ động phòng ngừa xung đột, hóa giải rủi ro và duy trì cân bằng chiến lược, bảo đảm lợi ích quốc gia trong mọi tình huống.

Sáu là, phát huy vai trò của công tác nghiên cứu lý luận và truyền thông chính sách về tự chủ chiến lược và hội nhập quốc tế. Tự chủ chiến lược là sự khẳng định vị thế dân tộc Việt Nam trong kỷ nguyên mới, trong hành trình hướng tới giữa thế kỷ XX, với khát vọng về một Việt Nam hòa bình, độc lập, dân chủ, giàu mạnh, phồn vinh, văn minh, hạnh phúc, vững bước đi lên chủ nghĩa xã hội./.

---

(1) Bài phát biểu của GS, TS Nguyễn Xuân Thắng, Ủy viên Bộ Chính trị, Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Chủ tịch Hội đồng lý luận Trung ương tại Đối thoại lý luận lần thứ 10 giữa Đảng Cộng sản Việt Nam và Đảng Dân chủ xã hội Đức, ngày 29-10-2025

(2) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, t. I, tr. 217 – 218

(3) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 5, tr. 285

(4) Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t. 12, tr. 562

(5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t. 4, tr. 3

(6) Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t. 4, tr. 64

(7) Hồ Chí Minh: *Toàn tập, Sđd*, t. 7, tr. 445

(8) Nhóm phóng viên: Tổng Bí thư Tô Lâm: Tự tin, tự chủ, tự lực, tự cường là sức mạnh nội sinh và niềm tự hào dân tộc, *Báo điện tử Pháp luật Thành phố Hồ Chí Minh*, ngày 4-11-2025, <https://plo.vn/tong-bi-thu-to-lam-tu-tin-tu-chu-tu-luc-tu-cuong-la-suc-manh-noi-sinh-va-niem-tu-hao-dan-toc-post879468.html>

- (9) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Sđd, tr. 110 - 111*
- (10) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Sđd, tr. 162*